

Vážené dámy a páni, excelencie, predstavitelia diplomatického zboru v Bratislave, milí účastníci dnešného stretnutia,

v úvode by som chcel zdôrazniť, ako ma teší tradícia založená Slovenskou spoločnosťou pre zahraničnú politiku, ktorá na svojej pôde každoročne poskytuje priestor pre vystúpenie ministra zahraničných vecí SR. Viete, my sme taký mladý štát, že keď sa niečo dva roky po sebe opakuje, tak už hovoríme o tradícii. Toto je naozaj vhodná príležitosť a forma ako zhodnotiť uplynulé obdobie, ale i načrtnúť plány, postupy a -nebojme sa povedať - aj vízie budúceho vývoja. Vítam skutočnosť, že sa to deje práve na pôde Spoločnosti pre zahraničnú politiku - dnes si už trúfam povedať - renomovaného „think tanku”, viditeľného v oblasti zahraničnej politiky Slovenskej republiky. Úmyselne som použil slovo „think-tank”, lebo pri príprave prejavu som vychádzal z toho, že takému obecnstvu nebudem môcť povedať nič, čo by ho prekvapilo. Keďže samotná Spoločnosť pre zahraničnú politiku je aj zásobárňou ideí a návrhov pre slovenskú zahraničnú politiku, oceňujem jej participáciu na formulovaní a realizácii tejto politiky. Tým som si splnil povinné zdvorilosti a môžeme prejsť k veci.

Slovensko v súčasnosti realizáciou svojej zahraničnej politiky potvrdzuje, že už nie je pasívnym objektom diania - je jedným z jeho aktívnych účastníkov. Sme aktívny štát v strednej Európe. Uvedomujeme si svoju spoluzodpovednosť a kooperujeme s ostatnými krajinami na zlepšovaní medzinárodného prostredia. Všetky smery našej aktivity, všetky naše integračné aspirácie spolu úzko súvisia. Vnímame ich ako komplementárne - dobré vzťahy so susedmi, aktivity na Balkáne, pozitívna a konštruktívna politika východným smerom a aspirácie integrovať sa do európskych a euroatlantických štruktúr. To všetko je dobré pre Slovensko, a dobré je to aj pre celý náš región a celý Európsky kontinent. To všetko v konečnom dôsledku prispeje k odbúraniu faktických, ale i mentálnych bariér stále oddeľujúcich prosperujúcu, bezpečnú a stabilnú Európu od tej menej prosperujúcej, menej bezpečnej a menej stabilnej. To všetko v konečnom dôsledku povedie k vytvoreniu jednotnej a slobodnej Európy. Tu mi dovoľte zastaviť sa pri visegrádskej spolupráci. Doterajším najvýraznejším úspechom oživej visegrádskej spolupráce je podľa môjho názoru jednoznačné prijatie pojmu „Visegrádska skupina”, alebo ak chcete - V4, do základného zahraničnopolitického slovníka medzinárodných vzťahov. Sú ním dosiahnuté hlboké vzájomné väzby medzi partnerskými krajinami, ako i medzi nimi ako skupinou a ostatným svetom. Visegrádska skupina je dnes už vnímaná ako silné regionálne zoskupenie, napokon, potvrdzujú to i stretnutia najvyšších predstaviteľov V4, predovšetkým premiérov - s nemeckým kancelárom Schröderom, britským premiérom Tony Blairom, alebo aj s Lionelom Jospénom a koniec-koncov aj tie akcie, ktoré sa pripravujú na najbližšie dni a najbližšie týždne.

Stretnutia v modeli V4 sa stali bežnou a pravidelnou súčasťou pôsobenia našich diplomatov. Slovensko považuje Visegrádsku skupinu za najdôležitejšie regionálne zoskupenie. Našou snahou bude pristupovať k nemu i z hľadiska perspektívy stredo-

európskeho priestoru zjednotenej Európy. Sme presvedčení, že model V4 je možné udržať aj v tom prípade, ak jednotliví členovia nevstúpia do Európskej únie spoločne. Ale to je ten horší scenár. Registrujeme stály záujem o rozšírenie Visegrádskej skupiny, hlavne zo strany Ukrajiny a Slovinska. V záujme zachovania homogenity zoskupenia sa týmto tendenciám tak povediac jemne bránime, rozširovaním kontaktov vo formáte V4, ktoré sa zameriavajú na niekoľko tématických okruhov spoločného záujmu. Takých tém ako je napríklad hraničný režim na ukrajinských hraniciach a podobne. So záujmom sledujeme úvahy o budúcom postavení Poľska v zjednotenej Európe. Svojimi parametrami sa rozhodne radí do kategórie väčších členských štátov EÚ, ale nemalo by to znamenať odčlenenie sa od stredo európskeho priestoru. Oceňujeme fakt, že Poliaci rátajú s V4 v dlhodobejšej perspektíve. Pozoruhodná je aj iniciatíva Rakúska, ktorej cieľom je budovať strategické partnerstvo malých stredo európskych krajín, založené okrem iného aj na princípe historickej spolupatričnosti. Hľadanie vhodného modelu spolupráce v stredo európskom priestore rozhodne vítame. Zdá sa nám, že v súčasnosti mnohé iniciatívy spolupráce trpia tým, že sa sústreďujú takpovediac na rozširovanie členskej základne, na rozširovanie okruhov spolupráce a nedokážu svoje úsilie zamerať na jej prehĺbenie a hlavne na plnenie konkrétnych úloh.

Vážení hostia, dovoľte mi zhodnotiť výsledky tohto roku. Vždy je príjemné začať úspechmi, i keď slovo úspech nerád zaraďujem do svojich vystúpení, skôr by sme mohli hovoriť o výsledkoch. Teší ma však, že my dnes výsledky máme a že už je čo prezentovať. Chcel by som začať hneď dvomi. Začal by som netradične. Nebudem hovoriť ani o OECD, ani o Európskej únii ani o Severoatlantickej aliancii, ale chcel by som oceniť výnimočné aktivity slovenských mimovládnych organizácií. Sú vo všeobecnosti veľmi aktívne, a to nielen v súvislosti s aktivitami na Balkáne, ale v zahraničí sú hodnotené veľmi pozitívne. Oceňujú ich zvlášť tie krajiny, v ktorých má tretí sektor silné postavenie a teší sa podpore oficiálnych vládnych predstaviteľov. My oceňujeme aktivity nášho tretieho sektora v predchádzajúcich rokoch, a tento rok ešte výraznejšie vďaka projektu tzv. Slovenskej demokratickej iniciatívy pre juhovýchodnú Európu, ktorá sa mala stať jadrom medzinárodnej pozorovateľskej misie v Juhoslávii. Aktivity mimovládnych organizácií sú úspešné najmä vďaka istej výhode, ktorú majú v porovnaní s mimovládnymi organizáciami iných štátov. Sú oficiálne podporované vládou, a to tak, že sa niekedy musíme brzdiť, lebo sú to mimovládne organizácie. Konkrétne na Balkáne sa podpora prejavovala úzkou spoluprácou s našim zastupiteľským úradom v Belehrade.

Druhým hmatateľným výsledkom súčasnej slovenskej vlády, jej diplomacie a zároveň jej synergie s realizáciou domácej hospodárskej politiky je vstup do Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). O pár dní - 14. decembra v Paríži - sa odovzdaním ratifikačnej listiny o prístupe k dohovoru o OECD depozitárovi, teda Francúzskej republike, definitívne uzavrie viac ako šesť ročná, pomerne zdĺhavá etapa prístupového procesu Slovenska do tejto organizácie. (od podania prihlás-

ky vo februári v roku 1994). Začlenenie Slovenska do zoskupenia najvyspelejších krajín sveta, teda do OECD, je osobitne v tomto čase potvrdením správnosti vládnej hospodárskej politiky. Nachádzame sa v období zavŕšenia dvojročnej náročnej etapy dôslednej makroekonomickej stabilizácie. Takisto naša cesta otvorenosti a liberalizácie pripravila dobré podmienky pre dynamické nastúpenie štrukturálnych zmien v našej ekonomike. Vstup Slovenska do OECD sa pozitívne prejaví v hospodárskom živote krajiny. V ére globalizácie svetovej ekonomiky a čoraz väčšej vzájomnej závislosti národných ekonomík získava Slovensko významný kredit bezpečnej krajiny pre zahraničné investície, bez ktorých nebude možné uskutočniť významné štrukturálne zmeny slovenskej ekonomiky a modernizáciu našej krajiny. Je to súčasne potvrdenie, že na Slovensku je dostatočne liberalizované hospodárske prostredie s minimálnymi obmedzeniami.

Úspechom Slovenska je aj to, že prístupom do OECD sa stáva súčasťou - a urobíme všetko pre to, aby sme boli aktívnym aktérom - svetového hospodárskeho „think tanku“, ktorého hlavná devíza je v ľudskom potenciále a v jeho expertízach ekonomik jednotlivých členských krajín. Práve táto možnosť výmeny skúseností a poznatkov s týmito krajinami v nezastaviteľnom procese globalizácie je pre nás mimoriadnym prínosom. Úspešný prístupový proces do OECD nám popri známych komparatívnych výhodách voči nečlenom z regiónu - ako ich vnímajú naši obchodní a investiční partneri - poskytnú aj komparatívne výhody vo vzťahu k európskej integrácii. Naša krajina získala istý štrukturálny náskok, keďže sme v rámci rokovaní o členstvo do OECD museli odstraňovať systémové i vecné prekážky liberalizácie slovenskej ekonomiky. Naši vládni predstavitelia, ale aj expertná komunita zároveň získavali skúsenosti z rokovaní o členstve vo výberovej organizácii ekonomického typu, akou je do značnej miery aj Európska únia. Na ilustrovanie súvislosti pripomeniem, že našimi partnermi v OECD sa stali partneri Slovenska v dvoch rovinách jeho integračného procesu: európskeho a regionálneho, teda krajiny európskej Pätnástky, ako aj krajiny Visegrádskej štvorky. Možno teda konštatovať, že formou, ako aj obsahom nás naše členstvo v OECD významne posunulo k členstvu v Európskej únii. Z konkrétnych dôsledkov: aj práca, ktorá predchádzala nášmu pozvaniu za člena OECD, prispela k tomu, že nedávna hodnotiacia správa Európskej Komisie po prvýkrát hovorí o Slovensku ako o fungujúcej trhovej ekonomike. Súčasný prístupový proces do EU tak v jeho vonkajšej, ale aj v jeho vnútornej rovine, v rámci rokovaní o hospodárskych kapitolách *acquis communautaire* - a tých je spomedzi 25 kapitol výrazná väčšina - istým spôsobom nadväzuje na reformnú politiku, ktorú štát odviezol v procese pristupovania do OECD.

Dovoľte mi na konci prvého rokovacieho cyklu Slovenska načrtnúť perspektívu nášho prístupového procesu do Európskej únie. Dosiaľ sme z celkového počtu dvadsaťdeväť rokovacích kapitol otvorili šesťnásť, z nich sme predbežne uzatvorili desať. Slovenská republika sa spolu s Maltou drží na špici Helsinskej skupiny, pričom počtom predbežne uzavretých kapitol dobiehame niektoré krajiny luxemburskej sku-

piny, ktorá má voči nám v rokovacom procese vlastne dvojiročný predstih. Do konca roka odovzdáme negociačné pozície k ostávajúcim kapitolám. Dnes na rokovaní vlády sme schválili ostatných šesť pozičných dokumentov, takže zajtra v Nice náš predseda vlády môže povedať, že sme odovzdali všetky pozičné dokumenty a očakávame už len reakciu druhej strany - zo strany Európskej únie a Komisie. V optimálnom prípade by sme chceli otvoriť všetky zostávajúce kapitoly počas nadchádzajúceho švédskeho predsedníctva. Vieme, akú pozornosť venuje švédska vláda svojej budúcej úlohe predsedníckej krajiny a veríme, že obnoví dynamiku rokovaní prinajmenšom tak, ako to bolo za portugalského predsedníctva.

Keď však hovoríme o ambícii otvoriť všetky zostávajúce kapitoly, je to naozaj maximálny program. V prípade realizácie tohto scenára by Slovenská republika v prvej polovici roku 2001 veľmi zásadným spôsobom znížila negociačný náskok krajín, ktoré začali rokovať dávnejšie. Zároveň by to znamenalo praktické naplnenie princípu vyrovnávania, ktorý definoval Helsinský summit v decembri minulého roku. Postup našich rokovaní i trendy v rozširovacej agende v rámci členských krajín Európskej únie a Komisie potvrdzujú, že 1. január 2004 - ako deň nášho vstupu, sme si stanovili realisticky. Pri stanovovaní tohto dátumu sa veľa hovorilo o tom, že je to priveľmi ambicióznym termín. Uvidíme, aký bude ďalší vývoj. Z dnešného pohľadu sa tento termín ukazuje ako realistický.

V budúcom roku nás už čakajú zložitejšie rokovania, po jednoduchších kapitolách prechádzame ku kapitolám zložitejším, v ktorých bude Slovensko žiadať aj prechodné obdobia a osobitné úpravy. Určite viete, že dve najzložitejšie kapitoly sú *Polnohospodárstvo* a *Ochrana životného prostredia*. i V zásade chnepožadujeme v tom zmysle, ako EÚ chápe trvalé výnimky z *acquis communautaire*. Prechodné obdobia budeme žiadať v šiestich kapitolách: *Polnohospodárstvo*, *Slobodný pohyb kapitálu*, *Slobodné poskytovanie služieb*, *Dane*, *Životné prostredie* a *Energetika*.

Uvítali sme projekt Európskej komisie, týkajúcej sa časového plánu tzv. *road map* rokovaní pre nadchádzajúce obdobie. Pevne veríme, že zajtra bude schválený summitom EÚ v Nice. Týka sa časového plánu rokovaní pre nadchádzajúce tri semestre. Je zároveň ďalším nástrojom dynamizácie celého procesu. V súlade s návrhom Európskej komisie sme si vypracovali vlastný postup pre švédske predsedníctvo. Počas neho by sme chceli dosiahnuť najmä rovnomernejší rytmus rokovaní, teda stretnutí prístupovej konferencie, a to tak, aby sa pri zvýšení tempa medzi jednotlivými stretnutiami zároveň vytváral priestor na riešenie vzniknutých problémov. V budúcom polroku chceme ako minimálny program predbežne uzavrieť kapitoly: *Slobodné poskytovanie služieb*, *Hospodárska a menová únia*, *Colná únia* a *telekomunikácie a informačné technológie* - čo nás má priblížiť k jadru skupiny pokročilejších kandidátov i k naplneniu cieľa vstúpiť do EÚ spolu s našimi susedmi. Väčšiu pozornosť chceme venovať strategickej komunikácii s obyvateľstvom o pozitívach a negatívach vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, ako aj kampani SR v jednotlivých členských krajinách Európskej únie s cieľom upevňovať podporu

procesu rozširovania EÚ. Existujú však aj faktory súvisiace s rozširovaním, ktoré Slovensko plne ovplyvniť nemôže, napríklad vnútorná reforma Európskej únie. Očakávame úspešný výsledok summitu EÚ v Nice. Zároveň sa začíname koncepcne pripravovať na aktívny vstup Slovenska do diskusií o budúcnosti EÚ. V procese formulovania týchto stanovísk plánujeme prizvať aj zástupcov Vašej Spoločnosti.

Dovoľte mi, aby som sa trochu pristavil pri otázkach procesu budúceho rozširovania Európskej únie. Na začiatku som hovoril, že by sme si mali niečo povedať o víziách. V diskusiách o vízii budúcej Európy je táto otázka trvalou súčasťou. Je však naozaj dôležité, že sa dostala do kvalitatívne novej fázy. Politici, vlády a stanoviská jej dávajú záväznejší charakter. Nie je náhodné, že diskusia o budúcnosti EÚ naberá na intenzite hlavne v súvislosti s procesom jej rozširovania. EÚ sa vníma ako historická šanca. Historická šanca pre nás všetkých – pre Európanov. My veľmi chceme, aby Nice bola úspešná. Musí byť úspešná. Ináč nám bude naozaj hroziť istá celoeurópska politická kríza. Možnože z krátkodobého hľadiska by viac postihla kandidátske krajiny - krajiny, ktoré sa usilujú o členstvo v Európskej únii, ale som presvedčený, že z dlhodobého hľadiska by mala negatívne dôsledky pre všetkých v Európe. Vízie sú dôležité a je dôležité o nich rozprávať. Rovnako dôležité sú reálne kroky, ktoré nás k týmto víziám privedú. Mali by sme rovnako intenzívne o nich uvažovať a rozprávať. Slovensko má možno viac ako iné stredo európske štáty vlastné skúsenosti s víziami tzv. „tretej cesty“, alebo tzv. „inej cesty“, s deklaráciami a praktickou politikou. Dôsledky takéhoto prístupu pociťujeme ešte dnes. V tomto zmysle sa od nás oprávnené a možno s väčšou senzitivitou žiada potvrdzovanie a presadzovanie proeurópskej politiky.

Pár slov k tomu, ako situáciu vidíme dnes. Integrácia ma konštantne stabilnú podporu obyvateľstva Slovenska, za posledných 5 rokov je to 60 – 70%. Tento počet sa nemení. Je dôležité, že ide nielen o podporu inštinktívnu, čo bolo vyjadrené vo voľbách, v referende a podobne. Treba povedať, že existuje konsenzus najvýznamnejších politických síl ohľadne Európskej integrácie. Rastie záujem o európske dianie u občanov a predovšetkým u mladých ľudí, u novej proeurópskej generácii. S veľkou pozornosťou sa sledujú prístupové rokovania, a to nielen vládnymi predstaviteľmi, ale aj zo strany obyvateľstva. Ja by som tu pre odľahčenie znovu pripomenul, že keď po skonštituovaní novej Európskej komisie predseda Romano Prodi navštívil Slovensko, na tlačovej konferencii povedal, že nechápe, prečo sú tí Slováci takí posadnutí tými kapitolami, že ich to tuším zaujíma viac ako sex. To bolo historické vyhlásenie. Integračné ambície naozaj predstavujú nevídaný impulz pre ekonomickú politickú reformu a legislatívu. My samozrejme netvrdíme, že u nás je ideálny stav, avšak - a teraz by som sa obrátil na predstaviteľov diplomatického zboru z členských krajín Európskej únie - niekedy sme tak trochu znepokojení. Nechcem, aby to vyznelo priveľmi pesimisticky, ale niekedy sme trochu znepokojení, pretože viac než šance, pozitíva a možnosti, ktoré rozšírenie nepochybne prinesie, sa do popredia dostávajú tzv. „katalógy obáv“: z emigračných vln, z nárastu kriminality, z rastu nezamestnanosti a podobne. Samozrejme, že je dôležité o týchto otázkach diskutovať a nachá-

dzat' adekvátne riešenia. Riešenie však nevidíme v permanentnom vytváraní a posilňovaní podobných obáv a podobných katalógov.

Vieme, že podľa prieskumov verejnej mienky rozšírenie EÚ nevnímajú občania štátov Európskej únie ako prioritu. Je to pre nich taká štvrtá - piata priorita. Vieme, že v niektorých štátoch je vyše 50% obyvateľov názoru, že rozšírením Únie sa EÚ oslabí. Existujú zároveň prieskumy o podpore, respektíve o vnímaní jednotlivých kandidátskych krajín obyvateľmi členských štátov EÚ v súvislosti s rozširovaním, ktoré nie sú priveľmi optimistické. Som presvedčený, že keby sme položili otázku našim občanom, obyvateľom Európy: „Ste za jednotnú a stabilnú Európu?“, dostali by sme jednoznačnú odpoveď a jasný mandát. Áno, spoločne v jednotnej a funkčnej Európe. Ale tak ako sa hovorí u nás a v ďalších kandidátskych krajinách o tom, čo znamená budúca jednotná Európa, je rovnako dôležité vypracovať komunikačnú stratégiu s cieľom presvedčiť obyvateľov členských štátov Európskej únie – o tom, že budúca rozšírená Únia naozaj nebude slabšia. Preto by som im adresoval takýto apel: Európa potrebuje odvahu! Nemali by sme dovoliť, aby sa politický pragmatizmus zmenil na pragmatický egoizmus. To by bolo zlé. Je potrebné dôraznejšie prechádzať od odvolávania sa na všeobecnú historicko-morálnu argumentáciu budovania novej jednotnej Európy k uskutočňovaniu reálnych krokov na jej budovanie. Možno by sme mali viac a častejšie poukazovať na celosvetovú dimenziu rozširovania Európskej únie. Dovoľte, aby som znova konštatoval, že máme pred sebou veľkú šancu. Ak ju nevyužijeme, dáme priestor nielen pre tzv. euroskepticismus, ale aj pre lacný populizmus a demagógiu politikov, ktorí čakajú na svoju príležitosť. Akú Európu môžu ponúknuť oni? Ja zostanem iba pri tejto otázke. Toľko k víziám a toľko, čo sa týka krátko pohľadu smerom na západ.

Vážení priatelia, súbežné rozširovanie Európskej únie a NATO chápeme ako procesy komplementárne. Ako realizáciu toho, čo generálny tajomník Severoatlantickej aliancie Lord Robertson opakovane nazval historickým projektom skutočného zjednocovania Európy, vytvárania jedinej demokratickej, bezpečnej a prosperujúcej Európy. Vstup každej ďalšej demokracie do Aliancie, a to nielen náš vlastný, ale aj ktorejkoľvek inej aspirujúcej krajiny, chápeme ako ďalší krok v realizácii zmieneného historického projektu. Na jeho realizáciu je nutné spojiť sily všetkých zainteresovaných. Tých, čo sú mimo, aj tých, ktorí sú vnútri. Tí, ktorí sú zatiaľ mimo, musia na sebe neustále pracovať. Tí, ktorí sú už vo vnútri, by im mali podať pomocnú ruku. Pokiaľ ide o Slovensko, dnes v polčase mandátu súčasnej vlády, ktorej som členom, je situácia oveľa priaznivejšia ako bola na začiatku tohto mandátu. Pokiaľ ide o našich partnerov vo vnútri, vysoko oceňujeme odbornú asistenciu, ktorú nám členské štáty Aliancie poskytujú pri napĺňaní nášho akčného plánu pre členstvo. Vysoko si vážime aj to, že Aliancia vo Washingtone nezostala len pri potvrdení toho, čo je vyjadrené v článku 10 Washingtonskej zmluvy: Severoatlantická aliancia je organizácia otvorená prijať ďalších členov. Politiku otvorených dverí a jej konkretizáciu v *Membership action plan*, ktorý je nástrojom v príprave aspirantov na členstvo, sme po-

chopili ako vyjadrenie vôle členských štátov tvoriť aktívnu politiku, ktorá vyústi do pozvania ďalších krajín. Podľa nášho hlbokého presvedčenia dôvody, ktoré stáli za rozšírením Aliancie o troch nových členov – našich susedov, sa nijako nezmenili a sú rovnako platné a naliehavé aj dnes. Tým konečným a hlavným je vytváranie jednotnej, bezpečnej a prosperujúcej Európy. Preto očakávame, že proces rozširovania Aliancie ako kľúčový proces pre zjednocovanie Európy bude pokračovať.

Alianciu a Európsku úniu chápeme ako komplementárne inštitúcie. Takto chápeme aj rozširovanie. Takto chápeme aj našu snahu stať sa členom jednej i druhej, a napokon, takto chápeme aj ich vzájomný vzťah, ich funkcie v oblasti Európskej bezpečnosti. Európska bezpečnostná a obranná politika EÚ nie je alternatívou Aliancie, ale jej doplnením. Táto politika nemá Alianciu nahradzovať, ale doplňovať. Podľa nášho presvedčenia základom Európskej bezpečnosti je Severoatlantická aliancia a zachovanie transatlantickej väzby. Čo všetko Slovensko musí urobiť pre vstup do NATO v domácej rovine? Po prvé, predovšetkým reforma armády musí dosiahnuť naozaj konkrétne výsledky, kvalitatívny posun musí byť viditeľný. Neznamená to vynakladanie obrovských finančných prostriedkov, ktoré si náš štát nemôže dovoliť. Radšej spraviť menší posun za menej peňazí, ktorá však bude znamenať kvalitatívny krok dopredu, ako minúť veľa peňazí na ambiciózne ciele a na konci ani nevedieť, kam sa nám tie peniaze vlastne rozkotúľali. Po druhé, politickí predstavitelia, predstavitelia občianskej spoločnosti, podnikatelia – jednoducho, všetci občania sa musia začať seriózne zaoberať témou bezpečnosti Slovenska a jeho obyvateľov. Po tretie, téma bezpečnosti občanov už nesmie byť témou politického boja. Je to hazard a treba len dúfať, že to nezmyselné presadzovanie neutrality bude u nás podporovať čoraz menší počet istých kruhov, či ľudí. Po štvrté, všetci si musíme uvedomiť, že demokracia a prosperita závisia od bezpečnosti.

V súvislosti s bezpečnostnou problematikou mi dovoľte pár slov o našich vzťahoch s Ruskou Federáciou. Máme snahu o ich transparentnosť a vyváženosť v súlade s politikou našich západných spojencov, teda v líniiach politiky severoatlantickej Aliancie a EÚ. Tieto dve organizácie sa snažia o neustále zlepšovanie vzťahov s Ruskom, o jeho väčšie angažovanie sa do riešenia európskych problémov. My sa hlásime k budovaniu jednotnej a slobodnej Európy a našou snahou preto je, aby vstup Slovenska do západných štruktúr nebol vnímaný konfrontačne.

Dámy a páni, nebudem vo svojom vystúpení hovoriť o všetkých otázkach. Bolo by to dlhé a toto ani nie je príležitosť na úplnú inventarizáciu toho všetkého, čo sme dosiahli, alebo čo ešte treba dosiahnuť v tých dvoch rokoch, ktoré nám zostali do konca tohto funkčného obdobia. Nevyčítajte mi potom, že som nehovoril o všetkých krajinách, že som vynechal niektoré štáty a podobne. Chcel by som povedať ešte jednu vec, ktorá sa podľa mňa tejto vláde podarila. Naše vzťahy nielen so susedmi, ale s mnohými ďalšími jednotlivými krajinami, účastníkmi medzinárodného vývoja, sa nám darí udržiavať v racionálnej rovine. Viete, problémy budú aj s našimi susedmi, aj s mnohými inými krajinami, život to tak vždy zariadi, že nejaké problémy

vzniknú. To, čo si myslím, že je nové pri vzniku takýchto problémov, je fakt, že sa vieme o nich rozprávať, že ich vieme riešiť racionálne, bez emócií a že sme to už viackrát dokázali, či už ide o našich bezprostredných, alebo vzdialenejších susedov. V takomto prístupe chceme pokračovať aj v budúcnosti.

Na začiatku tohto roku som povedal, že vlaňajší rok bol rokom poézie a tento rok bude rokom prózy. Presvedčili sme sa, že je to tak. Ak by som mal pokračovať v takýchto vyhláseniach, s vyhlídkou do roku budúceho ma napadá iba to, že tento rok zrejme bude rokom prózy v cudzom jazyku. Tým mám na mysli potvrdzovanie kredibility Slovenska, potvrdzovanie nastúpeného kurzu vládnej politiky v konkrétnych expertných rokovaniach s Európskou úniou a Severoatlantickou Alianciou.

Čaká nás mimoriadne náročný rok. Niekedy mám taký pocit, ako keby sa čas zahusťoval a my musíme vydržať tempo vlaku, do ktorého sme nastúpili. Musíme potvrdiť oprávnenosť nášho členstva v OECD. Musíme udržať dynamiku prístupového procesu do Európskej únie a doslova naštartovať diskusiu o ďalšom rozširovaní Severoatlantickej aliancie. Keď hovoríme o mimoriadne náročnom roku, je to presne tak, pretože tie zásadné budúce rozhodnutia, týkajúce sa rozširovania Aliancie, ale aj ďalších východiskových pozícií pre prijímanie krajín do Európskej únie, sa budú robiť v budúcom roku.

To čo neurobíme na budúci rok, alebo dokonca v prvých deviatich mesiacoch, bude nám veľmi chýbať pri naplňaní tých ambícií, ktoré v integračnom procese máme. Tieto priority si vyžadujú väčšiu a dôslednejšiu pripravenosť slovenskej politickej špičky, vládnej reprezentácie, expertnej komunity, obyvateľstva, ale aj budovanie potrebného inštitucionálneho rámca slovenskej administratívy. Ide totiž o budúcnosť nás všetkých a vstup do spomínaných zoskupení je len začiatkom ešte tvrdšej práce. Prístupový proces je tvrdým, potrebným a nevyhnutným predpokladom lepšej budúcnosti. Chcel by som vám poďakovať za pozornosť a budem rád, ak moje úvodné vystúpenie posluží ako dobrý štart do diskusie a výmeny názorov, na ktorú sa teším.

Diskusia

Vzťah Slovenskej republiky a Vatikánu

Slovensko má záujem pokračovať v tých integračných procesoch, ktoré začalo a na tom nič nemení ani to, čo sa deje v členských štátoch Európskej únie v súvislosti so vzťahmi s Vatikánom. Myslím si, že je úplne v poriadku, že Slovensko podpísalo a ratifikovalo základnú zmluvu so Svätou stolicou. Takéto politické turbulencie určite nastávajú, budeme ich svedkami aj v budúcnosti, ale turbulencie sú turbulencie. Nikdy nie sú večné, nikdy nie sú trvalé, upokoja sa a potom je vývoj opäť normálny, takže aj týmto veciam treba pripisovať len taký význam, aký si zaslужujú.

Nedostatočná informovanosť obyvateľov SR zo strany štátu o integračných procesoch a o Európskej únii

Ja som tiež čítal túto informáciu a bol som veľmi prekvapený takým vysokým percentom obyvateľov, ktorí si myslia, že nemajú dostatočné informácie o členstve v Európskej únii, o tom, čo Európska únia znamená, aký prínos a aké negatíva bude predstavovať. Dovolím si vysloviť pochybnosť o objektivite tohto čísla. Nejde mi to dohromady s tým, aká je podpora verejnosti vo všetkých prieskumoch verejnej mienky nášmu členstvu v Európskej únii. Ak si 74% percent ľudí myslí, že nemajú dostatok informácií o tom, čo Európska únia je, potom je veľmi čudné, že 70% týchto ľudí podporuje naše členstvo v Únii. Toto sa mi naozaj nevidí. Viem, že tento prieskum robila akási zahraničná agentúra a neviem, či otázku postavili správne, alebo ako to je.

Ten nedostatok informácií nevidím až tak dramaticky. Súhlasím s tým, že informácie treba poskytovať absolútne realistické, trpezlivo, pravdivé, aby sa u nás nedostavil efekt, že po tom, keď sa staneme členmi Európskej únie, zvýši sa nespokojnosť, alebo, že tu príde z dezilúzií našich obyvateľov. Treba hovoriť pravdu o všetkých tých pozitívach, ale aj o tom, že členstvo v Únii predstavuje pre obyvateľov veľmi náročnú, tvrdú prácu a že všetko dobré bude prichádzať iba pre tých, ktorí budú perfektní a vynikajúci a že priemernosť, alebo podpriemernosť jednoducho nebude stačiť. Ale aby som neodbiehal od vašej otázky, mám pochybnosti o tom, že ak by tá informovanosť, alebo to číslo bolo pravdivé, potom by aj to číslo o podpore vstupu do EÚ bolo zrejme nižšie. Takže súhlasím s tým, že vláda bude musieť naďalej presvedčať občanov, že budúcnosť nemá inú alternatívu, iba členstvo v Európskej únii. Pretože vieme, že pred tým, ako nás budú prijímať do Európskej únie, bude sa musieť konať ratifikačné referendum. Budeme mať záujem na tom, aby to referendum dopadlo čo najúspešnejšie, aby sme nemuseli prežívať nervózne muky našich susedov, alebo krajín pri podobných referendách.

Činnosť špeciálneho splnomocnenca OSN pre riešenie Kosovskej krízy - aktivity, výsledky, zloženie pracovného tímu

Čo sa týka toho tímu, možno vás sklame. Samozrejme, že to bola česť byť menovaný za osobitného zmocnenca generálneho tajomníka OSN pre Balkán, tak znel a znie môj mandát. V tíme, vymenovanom generálnym tajomníkom, sme dvaja. Druhým je švédsky politik Karl Bildt. Našou úlohou počas Kosovskej krízy bolo pomôcť dostať Organizáciu spojených národov do oveľa aktívnejšej úlohy pri riešení tejto otázky. Viete, že rokovania s režimom v Belehrade sa vtedy viedli po iných líniách. Organizácia spojených národov bola akosi v pozadí. Toto bolo našou úlohou - potichu, diskrétno pôsobiť na účastníkov tohto konfliktu tak, aby sa riešenie tejto

otázky dostalo na pôdu OSN. Mali sme pokyn, aby sme boli akože v zálohe, ale aby bolo jasné, že pokiaľ bude potrebné angažovať sa OSN, sme pripravení. Myslím si, že toto sa nám podarilo. V časoch Kosovskej krízy to bolo veľmi intenzívne cestovanie a lietanie po svete a myslím si, že sme istým dielom prispeli k tomu, že sa aj veľkí hráči potom pozerali na Organizáciu spojených národov ako na organizáciu, ktorá bola ochotná konštruktívne pomôcť. Výsledok viete: celá záležitosť sa dostala na pôdu Bezpečnostnej Rady, ktorá prijala rezolúciu 1244. Tá je základom pre riešenie celej budúcnosti Kosova.

Po prijatí tejto rezolúcie bola moja aktivita menej intenzívna a spočívala v poskytovaní informácií a konzultácií generálnemu tajomníkovi OSN o tom, akým spôsobom by mala postupovať administratívna správa v Kosove, aké opatrenia by mala prijímať, aby sa postupovalo smerom k naplneniu tejto rezolúcie. Prirodzene po 24. septembri tohto roku, kedy sa konali prezidentské voľby v Juhoslávii a začal sa – ako pevne dúfam - proces demokratických zmien v tejto krajine, ktorý - ako takisto dúfam - bude nezvratný a bude pokračovať, moja aktivita znovu ožila a častejšie som bol v kontakte s generálnym tajomníkom OSN. Zúčastnil som sa tiež zasadnutia Bezpečnostnej rady v New Yorku. Tam sme informovali Bezpečnostnú radu o situácii v regióne, o tom, ako sa vytvára nová situácia v tejto oblasti. Myslím, že v tejto činnosti môžem pokračovať ďalej. Zúčastňujem sa rôznych konferencií, kde sa o týchto otázkach hovorí a môžem skromne povedať, že ma počúvajú vždy pozorne. Chcel by som ale zdôrazniť, že táto úloha je naozaj diplomatická. Cieľom nie je ukazovať sa v televízii a byť stále v médiách, naopak, tá úloha je v tom, pôsobiť nenápadne, lebo tak sa dá mnoho vecí vyriešiť lepšie a mnohým veciam pomôcť tak, aby sa dali rýchlejšie riešiť.

Význam reformy Európskej únie pre Slovensko

My by sme predovšetkým chceli, aby najbližší summit Európskej Rady v Nice úspešne zavŕšil medzivládnu konferenciu, aby tie štyri okruhy otázok, o ktorých sa stále intenzívne vedie diskusia, boli vyriešené. To znamená budúce zloženie Európskej Komisie. Tam je naše stanovisko také, že každá krajina by mala mať svojho vlastného komisára. Ďalej je to posilnená spolupráca, alebo flexibilita. Nechceme, aby sa vytvorili triedy, alebo ligy, chceme aby krajiny, ktoré majú záujem spolupracovať intenzívnejšie, než im to umožňujú regule Európskej únie, aby tak mohli robiť, aby ich bolo minimálne osem, ale aby to neznamenalo vytvorenie kást, či podobných kategórií v Európskej únii. Pri vážení hlasov, má Slovensko záujem na tom, aby boli rešpektované malé krajiny adekvátnym spôsobom. Čo sa týka prijímania rozhodovania kvalifikovanou väčšinou, tam máme záujem, aby sa rozšíril počet oblastí, kde sa takýmto spôsobom rozhoduje. Opakujem ale znovu, pre nás je maximálne dôležité to, aby sa všetky tieto otázky vyriešili. To znamená, aby Nice vošla do dejín ako úspešne ukončená medzivládna konferencia. V takom prípade potom švéd-

ske predsedníctvo, ktoré nastúpi 1. januára 2001, bude sa môcť maximálne koncentrovať na otázky rozširovania. Ak by niečo zostalo z tejto agendy, bola by to priveľmi veľká brzda a odoberala by mnohé negociačné kapacity, či už Európskej komisii, alebo predsedníckej krajine, a preto stále opakujem, že máme záujem na tom, aby summit v Nice bol úspešný a aby Európska únia koncom roku 2002 mala všetky tieto mechanizmy vnútorného fungovania vyriešené definitívne, a to tak, aby mohla začať s prijímaním nových členov. To je z nášho pohľadu rozhodujúce. Veľmi si želáme, aby po tom stretnutí, ktoré budú mať kandidátske krajiny s členmi Európskej únie a so Švajčiarskom, pretože to bude Európska konferencia, aby nás povzbudili. Potom odídeme a oni začnú seriózne biznis averím, že budú sedieť tak dlho, kým sa nedohodnú. My im to budeme želať a budeme im držať palce, pretože je to aj v našom záujme.

Prechod niektorých kompetencií Ministerstva hospodárstva na Ministerstvo zahraničných vecí

Na základe auditu, ktorý sa vykonal a ktorého závery vláda schválila, jedným z jej uznesení je postúpiť v procese budovania jednotnej zahraničnej služby, čo znamená prenesenie aktivít, ktoré robí Ministerstvo hospodárstva na Ministerstvo zahraničných vecí. Ide o hlbokú štrukturálnu zmenu, ktorá sa nedá robiť kozmetickými úpravami. Buď sa urobí, alebo sa neurobí. Riešime túto otázku od vzniku nezávislej Slovenskej republiky a ešte sme ju nevyriešili, ešte to efektívne nefunguje. Bola tu urobená delimitácia, ako si pamätáte, pred tri štvrté rokom sme s kolegom Harachom podpísali novú dohodu, ktorá stanovila pravidlá spolunažívania veľvyslancov a obchodných radcov, ale stále ešte to nie je efektívne tak, ako by to malo fungovať. Takže kozmetické úpravy to nemôžu byť, ale na to, aby sa vykonali takéto absolútne podstatné chirurgické rezy do fungovania Ministerstva hospodárstva, bude si to vyžadovať veľmi dôkladné posúdenie všetkých súvislostí a všetkých dopadov na budúce fungovanie a to my nechceme nijakým spôsobom uponáhľať. Na našom ministerstve už máme pracovnú skupinu, ktorá sa tým zaoberá. Na Ministerstve hospodárstva rastie panika a nervozita, čo s nimi bude. Hodláme to riešiť tak, aby to bolo riešenie systémové, trvalé, racionálne, dobré, ktoré nebude podliehať politickým zmenám, lebo som presvedčený, že takéto riešenie naozaj pomôže a malo by sa to odraziť hmatateľne v prínose pre slovenskú ekonomiku a slovenské hospodárstvo.

Nesúlad zahraničnej politiky a obchodnej politiky

Spomínali ste cestu pána ministra Haracha do Iraku. Už sme o tom celé hodiny diskutovali. Nevidím v tom nesúlad zahraničnej politiky a hospodárskej politiky. Mandát ministra Haracha počas jeho návštevy v Iraku bol, že rokoval v rámci projektu „Ropa za potraviny”. Zúčastnil sa podobne ako aj ďalší 40 ministri z rôznych krajín veľtrhu, ktorý sa konal v Bagdade. Budeme si dávať veľmi dobrý pozor, aby

sa naše obchodné aktivity s Irakom nedostávali do konfliktu s príslušnými rezolúciami medzinárodných organizácií a s príslušnými politickými pohľadmi na túto krajinu. Chcem iba povedať to, že bez porušovania politických záväzkov hodláme s ohľadom na ekonomické záujmy Slovenska ísť až na hranu týchto politických záväzkov. Viete, keď niekto sedí, alebo stojí skrčený v kúte, keď ostatní sú aktívni a dynamickí, tak je sám proti sebe. My nebudeme robiť nič zlého, nič politicky škodlivého, ale v rámci toho, čo je možné, to budeme využívať maximálne. To je môj postoj a preto si myslím, že v tomto treba chápať aj cestu pána Haracha do Iraku.

Na tú tretiu otázku: vo svete je to tak, že keď sa v Národnej rade rokuje o štátnom rozpočte, tak je štátny rozpočet považovaný za najdôležitejší zákon. Pri jeho schvaľovaní padli už mnohé vlády, pretože sa často spája s otázkou dôvery vláde a malo by to byť tak, aby všetci zodpovední politici boli doma a aby sa aktívne zapájali do schvaľovania tohto dokumentu.

***Lichardus:** Z praktického stanoviska mojich skúseností z Washingtonu si myslím, že sme trpeli veľmi tým, že na Slovensku je veľmi malá medzirezortná koordinácia, pokiaľ ide o riadenie veľvyslanectiev. Myslím si, že tá komisia, ktorá pripravuje program pre ekonomických atašé, by mala byť komisia spoločná s Ministerstvom hospodárstva.*

***Kukan:** Rozhodne áno. To je komisia, ktorá je nielen pre program ekonomických atašé, ale aj pre začlenenie agendy z Ministerstva hospodárstva na Ministerstvo zahraničných vecí. Vyjadrujme sa zrozumiteľne, lebo o to teraz ide.*

Rozdiel medzi duchom Visegrádu v roku 1991 a súčasnou praktickou spoluprácou

Máte pravdu, v rokoch, keď táto skupina vznikala - to bola vlastne len visegrádska trojka s Československom - tak to bolo vyjadrením novej situácie, po ukončení bipolárneho delenia sveta. Šlo tam vtedy skôr o spoluprácu v tejto novej situácii medzi krajinami, ktoré mali rovnakú históriu, a ktoré mali rovnaké symboly, ktorými sa chceli riadiť pri svojom vývoji. Hneď od začiatku sa vždy zdôrazňovalo, že visegrádska spolupráca nemá byť inštitucionalizovaná, že sa nemajú vytvárať nijaké štruktúry, že to má byť spolupráca skôr duchovná. No viete, ako to bolo, že keď došlo k rozdeleniu Československa a Slovensko sa stalo automaticky členom V4, nie všetci účastníci V4 boli rovnako nadšenými účastníkmi jej spolupráce. Niektorí z nich si mysleli, že takáto spolupráca ich spomaľuje, že ak budú bežať sami do Európy, budú tam rýchlejšie, než keď budú bežať v rámci tohto zoskupenia. Chvala-bohu, je to za nami. My sme boli veľmi radi, keď sme v októbri 1998 v Budapešti dostali pozvánku, aby sme sa znovu pripojili k našim trom kolegom z V4 a odvtedy táto spolupráca funguje veľmi dobre. V súčasnosti je najlepšou prípravou na budúce

členstvo týchto krajín v EÚ, lebo je to znovu spolupráca bez inštitucionalizácie, aj keď dnes už jednu štruktúru máme - bol vytvorený Visegrádsky fond, z ktorého sa financujú rôzne kultúrne, vzdelávacie aktivity - ale rozhodne sa nepočíta, že sa budú vytvárať ďalšie orgány tejto skupiny. Takže dnes, bez ohľadu na to, že nie sú nejaké štruktúry, tá spolupráca je veľmi efektívna, jednotliví rezortní ministri sa stretávajú dosť často a vždy sa vedia dohodnúť aj pokiaľ ide o riešenie nejakých problémov a je záujem na tom, aby táto spolupráca bola konkrétna. Vyjadrím sa aj k tomu, čo ste pri svojej skromnosti neuviedli v otázke, ale ja som to naznačil už v úvode: účastníci visegrádskej štvorky a v tom sme teraz jednotní, že sa nám všetkým číslo štyri páči a keby sa zmenilo, už by to nebolo také pekné číslo. Nie je však nijaký problém a naopak, V4 má záujem spolupracovať s ďalšími krajinami na konkrétnych projektoch, ako sa uvádza aj v niektorých spoločných vyhláseniach, napríklad vo vyhlásení premiérov z Karlových Varov. Takže pred spoluprácou sa neuzatvárame, naopak, myslíme si, že konkrétne projekty je vždy dobré realizovať. Prirodzene, že nielen na tej najvyššej politickej úrovni, ale aj na úrovni expertov a k takýmto stretnutiam už dochádza, len ich treba vždy pripraviť, aby to neboli stretnutia len pre fotografy, ale aby mali agendu, program, aby bolo jasné, o čom sa bude diskutovať, aké budú výstupy. Takže ešte raz opakujem, že takúto spoluprácu budeme podporovať a predpokladám, že k takto pripraveným stretnutiam V4 s ostatnými krajinami bude už aj čoskoro dochádzať.

Personálna politika

Je veľký rozdiel medzi rokom 1993, keď Ministerstvo zahraničných vecí vznikalo a doslova muselo vzniknúť zo dňa na deň a muselo fungovať, museli fungovať zastupiteľské úrady zahraničí. Ja si myslím, že to bol malý zázrak, pretože vtedy sa to podarilo. Ja som vtedy bol v New Yorku na stálej misii a v prvý pracovný deň roku 1993 sme si zobrali do pracovných tašiek písacie potreby a presťahovali sme sa do inej budovy, a tak to bolo všade vo svete. Musím ale povedať, že od prvého dňa začala nová slovenská diplomacia fungovať. Prirodzene, že vtedy nebolo dosť pracovníkov a prijímali sa ľudia, ktorí nielenže nemali dostatočné vzdelanie, ale vedeli toho veľmi málo o práci v diplomacii. Ale opakujem znovu, muselo to vtedy fungovať a za daných okolností to nedopadlo ani tak najhoršie. I keď sa v niektorých prípadoch ľudom uškodilo, boli veľmi mladí, dostali vysoké funkcie, no a potom, keď sa situácia normalizovala a prišli mladí, s lepšími predpokladmi, zbavovať ich funkcií, alebo nechať ich zvykať si, že už sú len takí priemerní, to je dosť ťažké. Ale s tými hriechmi musíme už nejako žiť a musíme sa z nich učiť. Bola to vtedy revolučná doba a nedalo sa inak postupovať. Dnes si dovoľm povedať, že máme z čoho vyberať, už máme dosť absolventov, aj postgraduálneho štúdia Fakulty medzinárodných vzťahov pri Právnickej fakulte v Bratislave, tuším že v Banskej Bystrici boli vlani prví absolventi. Na našom ministerstve máme veľmi početnú databázu poten-

ciálnych adeptov na prácu na ministerstve, nemyslíte si, že všetci sú takí kvalifikovaní, u mnohých ľudí na Slovensku bohužiaľ panuje názor, že ak vedia dobre po anglicky, alebo po nemecky, že sa hneď musia prihlásiť na MZV a že tam na nich čakáme s otvorenou náručou. Dnes je jazyk absolútna automatika, to už nie je žiadna vymoženosť. Takže si dnes už naozaj môžeme vybrať a keď sa robí výber na diplomatické miesta v zahraničí, je na to miesto vždy viac kandidátov a dajú sa z nich vybrať už slušní diplomati, alebo pracovníci ktorí rozhodne majú na to, aby sa dobrými diplomatmi stali.

Plány do druhého polčasu

Už v úvodnom vystúpení som povedal, že za ten prvý polčas vznikli a že ich môžeme sebedome prezentovať bez nejakého zveličovania, bez veľkého zveličovania. Taktické pokyny: taký generálny je ten, že budúci rok bude rozhodujúci vzhľadom na ambíciu stať sa členom NATO, pretože vieme o tom, že sa zrejme bude rozhodovať o tom, kedy bude ďalší summit Aliancie a aký bude jeho program. Bude to niekedy na jeseň budúceho roku a vtedy už bude treba, aby do agendy tohto summitu bol zaradený bod rozširovanie. Takže my nemáme už mnoho času, aj s reformou armády, aj s plnením partnerských cieľov, aj so zvýšením kompatibility a interoperability a jazykovej prípravy, a ďalších vecí, takže to bude naozaj rozhodujúce obdobie. Pokiaľ ide o členstvo v EÚ, tam sme povedali, že chceme v priebehu budúceho roku otvoriť všetky zostávajúce kapitoly, my by sme to chceli dokonca v prvom polroku, počas švédskeho predsedníctva. Takže toto sú ciele a tie taktické pokyny budú: tvrdo pracovať, aby sme tieto ciele dosiahli. My vieme, kde máme pridať, vieme, kde máme posilniť našu spoluprácu, vieme, kde máme zintenzívniť našu spoluprácu s NR SR, pretože na budúci rok bude treba prijať množstvo zákonov. Toto všetko bude treba skoordinať tak, aby Slovensko nestratilo tú dobrú povest', ktorú máme napríklad v Bruseli. To je veľmi veľká zodpovednosť, my si nemôžeme dovoliť pokaziť si tú dobrú reputáciu.

SLOVENSKÁ
SPOLOČNOSŤ
PRE ZAHRANIČNÚ
POLITIKU
SFPA

Eduard Kukan

Minister zahraničných vecí Slovenskej republiky

Zahraníčná politika SR v polčase volebného vládnutia

*Za láskavej podpory
Nadácie Konrada Adenauera so zastúpením
v Slovenskej republike*

Bratislava, 6. decembra 2000

Eduard Kukan